

การทำนาหญ้า "แพงโกล่า...หญ้าเลี้ยงวัว"

ชนิดพืชอาหารสัตว์

พืชอาหารสัตว์ที่ปลูกเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มี 1๓ ชนิด ประกอบด้วย หญ้าแพงโกล่า หญ้ากินนีสีม่วง หญ้ารูซี่ หญ้าพลิแคทูลัม หญ้าอะตราบัตม์ หญ้าหว่าซ้อ หญ้าเนเปียร์ หญ้าบาน่า หญ้าขน หญ้าซีทาเวีย ถั่วคาวาลเคด ถั่วท่าพระ-สไตโล และข้าวโพด ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีการผลิตเสบียงสัตว์แตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดพันธุ์และความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ เช่น

ในพื้นที่ภาคกลาง ได้แก่หญ้าแพงโกล่า,ถั่วคาวาลเคด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่หญ้ากินนีสีม่วง,ถั่วคาวาลเคด,ถั่วท่าพระ

ภาคใต้ ได้แก่ หญ้าอะตราบัตม์,พลิแคทูลัม,หญ้าหว่าซ้อ,หญ้าซีทาเวีย

ภาคเหนือ ได้แก่ หญ้าบาน่า, หญ้ากินนีสีม่วง, ถั่วคาวาลเคด

ภาคตะวันออก ได้แก่ ถั่วคาวาลเคด, ข้าวโพดหมัก

หญ้ารูซี่

หญ้ากินนีสีม่วง

หญ้าพลิแคทูลัม

หญ้าแพงโกล่า

Digitaria eriantha ; syn. D. decumbens

เป็นหญ้าอายุที่มีหลายปี ต้นกึ่งตั้งกึ่งเลื้อย ลำต้นเล็ก ไม่มีขน ใบเล็กเรียวยาว ใบดก อ่อนนุ่ม เหมาะสำหรับการทำหญ้าแห้ง หน่อที่ท่วมัง เจริญเติบโตดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง เหมาะสำหรับปลูกในเขตชลประทาน ผลผลิตต้นน้ำหนักแห้ง 5.0-7.0 ตันต่อไร่ต่อปี ไร่ดิน 7-11 เปอร์เซ็นต์

การปลูก ใช้ท่อนพันธุ์ อัตรา 250-300 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่ลุ่ม ทำเทือกแบบนาหว่านน้ำตม ปรับระดับน้ำให้สูง 10-15 เซนติเมตร หว่านท่อนพันธุ์ให้ทั่วแปลง แล้วนาบกดท่อนพันธุ์ให้จมน้ำ แชทิ้งไว้ ประมาณ 1 สัปดาห์ แล้วระบายน้ำออกพื้นที่ดอน หลังจากไถพรวนแล้ว ชักร่องห่างกัน 30 เซนติเมตร ลึก ประมาณ 10 เซนติเมตร วางท่อนพันธุ์ 3-5 ท่อน เรียงต่อกันเป็นแถว ใช้ดินกลบเล็กน้อยและเหยียบให้แน่น

การใส่ปุ๋ย ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50-100 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น และ ควรใส่ปุ๋ยคอกร่วมด้วย ในแต่ละรอบของการตัดควรใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) 2 ครั้ง ๆ ละ 10 กิโลกรัมต่อไร่ ครั้งแรกหลังตัด 1 วัน และครั้งที่ 2 หลังตัด 10-15 วัน

การกำจัดวัชพืช ใช้วิธีการตัดปรับทุก ๆ 45-60 วัน 2-3 ครั้ง หรือใช้สารกำจัดวัชพืช 2, 4-บ

การใช้ประโยชน์ การตัดหญ้าแพงโกล่าไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดหญ้าครั้งแรก 60 วันหลังปลูก และ ตัดครั้งต่อไปทุก ๆ 40 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดิน 5-10 เซนติเมตร การปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มครั้งแรกควร ปล่อยเมื่อหญ้าอายุ 90 วัน หญ้าแพงโกล่าเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงโค กระบือ ในรูปหญ้าสด หญ้าแห้ง หรือ หญ้าหมัก

1. การเลือกพื้นที่ปลูก

การเลือกพื้นที่ปลูก เป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่จะทำให้การปลูกหญ้าแพงโกล่าได้ผลดี หรือล้มเหลว ดังนั้นควรเลือกพื้นที่ปลูกหญ้าแพงโกล่าให้เหมาะสมกับชุมชนของตนเองซึ่ง ประกอบด้วยลักษณะพื้นที่ดังต่อไปนี้

- 1.พื้นที่ลุ่ม เขตชลประทาน
- 2.พื้นที่ดอน ที่มีสระกักเก็บน้ำ

๑. วิธีการปลูก

การปลูกหญ้าแฝงโกล่า ต้องปฏิบัติตามวิธีข้างมีขั้นตอน ได้แก่ การเลือกช่วงเวลาปลูก, การเตรียมดิน, การทำเทือก, การปลูกเทือกปรับผิวดิน, การเตรียมท่อนพันธุ์, การหว่านท่อนพันธุ์, การนาบแตะท่อนพันธุ์ตามเป้าหมายวิธีการปลูกหญ้าแฝงโกล่า วิธีการปลูกหญ้าแฝงโกล่า มีขั้นตอนดังนี้

1. ถ้าเป็นพื้นที่ลุ่ม สามารถปลูกหญ้าแฝงโกล่าที่มีการให้น้ำชลประทานได้ตลอดทั้งปี
๑. ถ้าเป็นพื้นที่ดอน ควรปลูกต้นฤดูฝน ประมาณเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน หญ้าจะตั้งตัวเร็วและเจริญเติบโตได้ดี
๓. การเตรียมดิน พื้นที่ลุ่ม คล้ายการทำนาหว่านน้ำตม
4. การเตรียมดิน พื้นที่ดอน ควรเตรียมดินตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม ในช่วงดินมีความชื้นพอเหมาะ
- 5.การเตรียมท่อนพันธุ์ ใช้ท่อนพันธุ์อัตราประมาณ ๑50 - ๓00 กิโลกรัมต่อไร่
- ๖.ทำการปลูกโดยเรียงท่อนพันธุ์ทอดนอนไปตามร่องที่ชักไว้ ใช้ดินกลบท่อนพันธุ์ เล็กน้อยเป็นระยะและเหยียบบีบให้แน่นเหลือส่วนยอดไว้
- 7.ถ้าดินมีความชื้นที่เหมาะสม หญ้าแฝงโกล่าจะแตกต้นอ่อนภายใน 5 - 7 วัน

การปลูกหญ้าแฝงโกล่าในพื้นที่ลุ่ม หลังจากเตรียมดินทำเทือกได้ที่แล้ว ปรับระดับน้ำให้สูง 10-15 เซนติเมตร หว่านท่อนพันธุ์หญ้าให้ทั่วแปลง ในอัตราไร่ละ ๑50-๓00 กิโลกรัม แล้วใช้ท่อ PVC ขนาด ๑ นิ้ว นาบแตะท่อนพันธุ์ให้พอจมน้ำ แช่ทิ้งไว้ประมาณ 8 วัน ถ้าสังเกตเห็นปลายยอดอ่อนเริ่มตั้งขึ้น ให้ระบายน้ำออกจากแปลงจนหมดท่อนพันธุ์จะสัมผัสกับผิวดินและระบบรากจะเจริญเติบโตต่อไป

ระยะนี้จะมีรากหญ้าสีขาวออกยาวประมาณ ๓-5 เซนติเมตร ทิ้งไว้ประมาณ ๓0 วัน ดินจะแห้งกรัง และสังเกตเห็นหญ้าทอดยอดสูง 10-15 เซนติเมตร ส่วนวัชพืชจะเริ่มแคระแกร็นสูงประมาณ ๑-๓ เซนติเมตร จึงปล่อยน้ำเข้าแปลงทิ้งไว้ ๑ คืน แล้วระบายน้ำออกให้ดินพอแฉะ และหว่านปุ๋ยสูตร 15-15-15 ให้ทั่วแปลงอัตราไร่ละ ๑5-50 กิโลกรัม ปล่อยทิ้งไว้ 10-15 วัน เมื่อดินเริ่มแห้งจึงให้น้ำและหว่านปุ๋ยยูเรีย (4๐-0-0) อัตราไร่ละ 10 กิโลกรัม หลังจากปลูกแล้ว 60 วัน ก็สามารถตัดใช้ประโยชน์ได้

การปลูกหญ้าแฝงโกล่าในพื้นที่ดอน การเตรียมท่อนพันธุ์หญ้าเช่นเดียวกับกับการปลูกในพื้นที่ลุ่ม ใช้ท่อนพันธุ์อัตราประมาณ ๑50-๓00 กิโลกรัมต่อไร่ ทำการปลูกโดยเรียงท่อนพันธุ์ทอดนอนไปตามร่องที่ชักไว้ใช้ดินกลบท่อนพันธุ์เล็กน้อยเป็นระยะและเหยียบบีบให้แน่นเหลือส่วนยอดไว้ ถ้าดินมีความชื้นที่เหมาะสมหญ้าจะแตกต้นอ่อนภายใน 5-7 วัน

การหว่านท่อนพันธุ์

การแตะท่อนพันธุ์

๑. การให้น้ํา และใส่ปุ๋ย

การให้น้ํา และใส่ปุ๋ย เป็นสิ่งสําคัญอีกประการหนึ่งที่จะทําให้การปลุกหว่านแพงโกล่าได้ผลผลิตที่ดีตั้งนั้นเมื่อมีการปลุกหว่านแพงโกล่า ควรพิจารณาเลือกปริมาณการให้น้ํา และใส่ปุ๋ยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่โดยประกอบด้วขลักษณะดังต่อไปนี้

1. การให้น้ําในพื้นที่ลุ่ม ควรมีการให้น้ําหลังจากตัดหว่าน และให้น้ําครั้งต่อไปทุก 10 - 15 วัน โดยวิธีปล่อยน้ําเข้าแปลงในปริมาณที่คาดว่าน้ําจะแห้งได้ภายใน 1 - 2 วัน

2. การให้น้ําในพื้นที่ดอน ในพื้นที่ไม่สามารถปล่อยน้ําเข้าแปลงได้ ควรให้น้ําโดยระบบน้ําฝอย(สปริงเกอร์) ทุก ๑ - 5 วัน ในขณะที่ฝนทิ้งช่วงหรือในฤดูแล้ง

๑. การใส่ปุ๋ยในพื้นที่ลุ่ม ในแต่ละรอบของการตัดควรใส่ปุ๋ย สูตร 15 - 15 - 15 อัตราไร่ละ ๑5 กิโลกรัมหลัง นำหว่านแพงโกล่าออกจากแปลงและให้น้ําแล้ว จากนั้นใส่ปุ๋ยยูเรีย (46 - 0 - 0) อัตราไร่ละ 20 กิโลกรัม โดยแบ่งใส่เท่า ๆ กัน ๑ ครั้งหลังการให้น้ําแต่ละครั้งหรือขณะดินมีความชื้นเหมาะสม

4. การใส่ปุ๋ยในพื้นที่ดอน ให้ใช้ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15 อัตรา 50 - 100 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้นก่อนปลุกส่วนภายหลังการตัดหว่านแต่ละรอบควรใส่ปุ๋ยยูเรีย (46 - 0 - 0) ๑ ครั้ง ๆ ละ 10 กิโลกรัมต่อไร่ โดยใส่ครั้งแรกหลังจากตัดหว่านแพงโกล่าและใส่ครั้งที่ ๑ หลังจากใส่ปุ๋ยยูเรีย ครั้งแรก 15 - 20 วัน สําหรับการใส่ปุ๋ยรองพื้นในปีต่อไปควรใส่ตอนต้นฤดูฝนขณะดินมีความชื้นเหมาะสม หากใช้ปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (๑1 - 0 - 0) ควรใช้ในอัตราเป็นสองเท่าของปุ๋ยยูเรีย

การให้น้ำ และใส่ปุ๋ย โดยทั่วไปจะให้น้ำโดยวิธีปล่อยน้ำเข้าท่วมผิวดินพอหมาด ๆ แล้วหว่านปุ๋ยยูเรียอัตรา 10 กิโลกรัมต่อไร่ ทุก 15 วัน ซึ่งใน 1 รอบการตัดทุก 45 วัน จะให้น้ำและหว่านปุ๋ย ๒ ครั้ง ทั้งนี้ควรมีการใส่ปุ๋ยสูตร 15 -15 -15 และปุ๋ยหมักชีวภาพสลับแทนปุ๋ยยูเรียบ้าง เพื่อเป็นการบำรุงรักษาให้ต้นหญ้าแพงโกล่าแข็งแรงและให้ผลผลิตที่สม่ำเสมอ

4. การกำจัดวัชพืช

การกำจัดวัชพืชควรให้ความสำคัญ และมีความจำเป็นต่อการเจริญเติบโตของหญ้าแพงโกล่าเป็นอย่างยิ่งโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

วัชพืชกับการปลูกหญ้าแพงโกล่าในที่ลุ่ม

1. การปลูกหญ้าแพงโกล่าในที่ลุ่ม จะมีวัชพืชหลายชนิด เช่น กก เทียนนา หนวดปลาชุก และ โสน

2. การเตรียมดินที่ดีจะช่วยลดปัญหาในเรื่องวัชพืชได้

3. ถ้าพบวัชพืชขึ้นแต่ไม่มากนักให้ทำการตัดปรับเมื่อหญ้าอายุ 60 วัน

4. วัชพืชส่วนใหญ่ถูกหญ้าแพงโกล่าขึ้นคลุม และลดน้อยลงไปมากที่สุด

5. ส่วนในแปลงที่มีวัชพืชขึ้นรุนแรงควรใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชนิดใบกว้าง เช่น

สาร ๒ , 4 - D (*Bisodiumsalt*) ในอัตรา 15 กรัมต่อไร่

6. ควรฉีดสารเคมีกำจัดวัชพืชนิดใบกว้างให้ทั่วทั้งแปลง ขณะที่ผิวดินยังมีความชื้น แต่ไม่มีน้ำแข็งแปลง ทิ้งไว้ไม่น้อยกว่า ๓ วัน ถึงจะให้น้ำได้

วัชพืชกับการปลูกหญ้าแพงโกล่าในที่ดอน

1. ในระยะแรก ถ้าสังเกตว่ามีวัชพืชนานแน่น ให้กำจัดวัชพืชหลังปลูกหญ้าแล้ว ๒ - 4 สัปดาห์

2. เมื่อหญ้าอายุ 45 วัน ให้ตัดหญ้าทั้งแปลง เพื่อปรับสภาพของแปลงหญ้าให้สม่ำเสมอ เพื่อกำจัดวัชพืชที่เหลืออยู่อีกครั้ง

๓. เมื่อมีการให้น้ำ และใส่ปุ๋ยเต็มที่ หญ้าแพงโกล่าจะเจริญเติบโตปกคลุมวัชพืชอย่างรวดเร็ว ทำให้วัชพืชชะงักการเจริญเติบโต

4. ถ้ายังมีวัชพืชนานแน่นอาจจะต้องตัดปรับสภาพเพื่อกำจัดวัชพืชอีก 1 - ๒ ครั้งขึ้นอยู่กับความรุนแรงของวัชพืช

การกำจัดวัชพืช ต้องปฏิบัติตามอย่างมีขั้นตอน ได้แก่ วิเคราะห์พื้นที่ปลูกหญ้าแพงโกล่ากับวัชพืชในแต่ละพื้นที่ รู้จักการกำจัดวัชพืช , ทำแผนกำจัดวัชพืชตามเป้าหมาย

5. การเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะได้ผลผลิตที่สูงโดยต้องขึ้นอยู่กับ การบริหารจัดการด้านการเก็บเกี่ยวอย่างมีระบบ และพิจารณาประเภทการใช้ประโยชน์จากหญ้าแพงไถ่ล่า เช่น การตัดหญ้าสดไปเลี้ยงสัตว์, การทำหญ้าแห้ง ,การทำหญ้าหมัก และการปล่อยสัตว์แทะเล็ม มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การตัดหญ้าทำได้หลายวิธีแล้วแต่ความเหมาะสม เช่น เครื่องตัดหญ้าแบบสะพายไหล่ , แบบล้อจักรยาน ,แบบติดหน้ารถไถเดินตาม และแบบติดท้ายแทรกเตอร์

2. การใช้เครื่องตัดหญ้าแบบติดท้ายรถแทรกเตอร์มีการลงทุนครั้งแรกสูง จึงเหมาะสมกับเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกขนาดใหญ่ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายต่อพื้นที่ ไร่ ต่ำที่สุด 47 บาท

๓. ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก การใช้เครื่องตัดแบบติดหน้ารถไถเดินตามจะสะดวกกว่า และมีค่าใช้จ่ายไร่ละ 54 บาท

4. การตัดหญ้าครั้งแรกได้มีอายุ 60 วัน โดยตัดให้ชิดดินและตัดครั้งต่อไปได้ ทุก ๆ 45 วัน

5. ให้ตากหญ้าแพงไถ่ล่า กระจายไว้ในแปลงเกลี่ยกลับกองหญ้า วันละ 1 - 2 ครั้ง ประมาณ ๓ วันหญ้าแพงไถ่ล่าจะแห้งสนิท

6. ทำการอัดฟ่อนหญ้า ขนาดประมาณ 40x80 เซนติเมตร น้ำหนักเฉลี่ยฟ่อนละ 20 กิโลกรัม

7. นำหญ้าแพงไถ่ล่าไปไว้ในโรงเก็บหญ้า หรือส่งจำหน่ายต่อไป

8. การทำหญ้าแห้งจะทำเฉพาะ ในช่วงแล้ง หรือฝนทิ้งช่วง เพราะต้องอาศัยแสงแดด ในการทำเป็นหญ้าแห้งดังนั้น ใน 1 ปี จะตัดหญ้าแห้งได้เฉลี่ย 5 ครั้ง ๆ ละ 800 กิโลกรัมต่อไร่

การบริหารจัดการด้านเก็บเกี่ยว ควรมีการใช้ประโยชน์จากแปลงหญ้าแพงไถ่ล่าอย่าง ประณีต เพื่อให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนสามารถใช้ประโยชน์จากแปลงหญ้าได้นาน ที่สุด ซึ่งการใช้ประโยชน์ทั้งในที่ลุ่มและที่ดอน สามารถทำได้ การตัดหญ้าเพื่อจำหน่ายในรูปแบบ หญ้าสด หญ้าแห้ง และหญ้าหมัก หรือปล่อยสัตว์แทะเล็มก็ได้

การตัดหญ้าสดไปเลี้ยงสัตว์

โดยทั่วไปแล้วจะสามารถตัดหญ้าไปใช้ประโยชน์ได้หลังปลูก 60 วัน และตัดครั้งต่อไป ได้ทุก 40-45 วันสำหรับในช่วงฤดูฝน ถ้าหญ้ามีการเจริญเติบโตดีสามารถตัดได้ทุก 30 วัน ใน กรณีที่มีการตัดปรับสภาพเพื่อกำจัดวัชพืชจะตัดใช้ประโยชน์ได้หลังจากนั้น 40 วัน โดยตัดสูง จากพื้น 5-10 เซนติเมตร

การตัดหญ้าแพงโกล่า ในที่ลุ่มและที่ดอนแต่ละครั้งจะได้ผลผลิตต้นน้ำหนักแห้ง 800-1,200 กิโลกรัมต่อไร่ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน สภาพภูมิอากาศ ตลอดจนการจัดการแปลงหญ้าที่แตกต่างกัน เช่น การใส่ปุ๋ย และการให้น้ำ ในรอบปีสามารถตัดหญ้าได้ 7-9 ครั้ง สำหรับในช่วงฤดูฝนพื้นที่ลุ่มอาจมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ที่ชื้นแฉะ ไม่สามารถลงไปตัดได้ คุณค่าทางอาหารของหญ้าแพงโกล่าที่อายุการตัดทุก ๆ 40 วันมีโปรตีน หยาบประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน ๑.๓๐ เปอร์เซ็นต์ เซลลูโลส ๒๑ เปอร์เซ็นต์ เถ้า 8.15 เปอร์เซ็นต์ คาร์โบไฮเดรต 46 เปอร์เซ็นต์

การทำหญ้าแห้ง

หญ้าแพงโกล่ามีลำต้นและใบเล็กทำแห้งได้ง่าย เมื่อแห้งมีกลิ่นหอมอ่อนนุ่ม สัตว์ชอบกิน จึงเหมาะสำหรับผลิตหญ้าแห้งคุณภาพดี โดยทั่วไปการทำหญ้าแห้งให้ได้ผลดีขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ โดยระยะที่จะผลิตหญ้าแห้งให้ได้คุณภาพดีจะต้องมีแสงแดดดี ท้องฟ้าเปิด โดยตัดหญ้าอายุ 40-45 วัน ถ้าตัดหญ้าอายุน้อยกว่านี้จะทำให้ได้หญ้าแห้งที่มีคุณภาพดีขึ้นแต่ได้ผลผลิตลดลง ในทางตรงกันข้าม ถ้าตัดหญ้าอายุมากจะให้ผลผลิตสูงแต่คุณภาพลดลง

การผึ่งหญ้าที่ตัดแล้วไว้ในแปลงโดยกระจายกองหญ้าทุกวันๆ ละ ๑-๓ ครั้ง เพื่อให้หญ้ามีโอกาสได้รับแสงแดดมากที่สุด และระบายความชื้นออกไปได้ หญ้าจะแห้งเร็ว และขนย้ายออกจากแปลงได้เร็ว หญ้าที่เหมาะสมสำหรับทำหญ้าแห้งอัดฟ่อนควรมีความชื้นไม่เกิน 15 เปอร์เซ็นต์ สามารถตรวจสอบโดยใช้เล็บมีจุดลำต้นหญ้าถ้าจุดผิวของลำต้นหญ้าหลุดออกแสดงว่าหญ้ายังมีความชื้นอยู่ ยังไม่เหมาะที่จะอัดฟ่อน ต้องตากต่อไปอีก

หญ้าที่มีอายุหลายปี แตกกอดี มีใบดก ลักษณะลำต้นกิ่งเลื้อยมีรากบริเวณข้อของลำต้น มีขนาดลำต้นเล็กปลูกลงขยายพันธุ์ได้ด้วยท่อนพันธุ์ สามารถปรับตัวขึ้นได้ดีในพื้นที่ลุ่ม และมีการระบายน้ำดี ให้ผลผลิตประมาณ 4 ตันต่อไร่ต่อปี มีโปรตีน ประมาณ 8-10 เปอร์เซ็นต์ เหมาะสำหรับการตัดทำหญ้าแห้ง

การนำหญ้าแห้งมาอัดฟ่อนทำได้หลายวิธี

1. การอัดหญ้าโดยใช้ลั้งไม่มีสี่เหลี่ยม ขนาดกว้าง ๓๕ เซนติเมตร ยาว ๗๐ เซนติเมตร สูง ๓๕ เซนติเมตร โดยใช้แรงงาน 1-2 คน อัดหญ้าได้ชั่วโมงละ ๓-5 ฟ่อน น้ำหนัก 10-12 กิโลกรัม

2. การใช้เครื่องอัดหญ้าขนาดเล็ก (๘-10 แรงม้า) ใช้แรงงาน 4 คน อัดหญ้าแห้งได้ชั่วโมงละ 60 ฟ่อน น้ำหนักประมาณ 15 กิโลกรัม

3. การใช้เครื่องอัดหญ้าแบบติดท้ายแทรกเตอร์ ใช้แรงงานคน 2 คน อัดหญ้าแห้งได้ ชั่วโมงละ 150 ฟ่อน น้ำหนักประมาณ 20 กิโลกรัม

การเก็บหญ้าแห้งที่อัดฟ่อนแล้วต้องใช้ไม้หรือท่อนไม้รองพื้นไม่ให้ฟ่อนหญ้าสัมผัสดินโดยตรงและเรียงฟ่อนหญ้าให้เป็นระเบียบในโรงที่ระบายอากาศได้ดีมีหลังคาและผนังมิดชิด กันฝนและละอองฝนได้

การทำหญ้าหมัก

ในช่วงที่ฝนตกชุกไม่สามารถผลิตหญ้าแห้ง สามารถใช้หญ้าแพงโกล่าผลิตหญ้าหมักได้ เช่นเดียวกับพืชอาหารสัตว์ชนิดอื่น โดยหญ้าแพงโกล่าหมักมีคุณภาพดี เก็บรักษาได้นาน สัตว์ชอบกิน การผลิตหญ้าแพงโกล่าหมักจึงเป็นวิธีถนอมหญ้าไว้ใช้เลี้ยงสัตว์หรือจำหน่ายอีกรูปแบบหนึ่ง มีวิธีการดังนี้

1. ตัดหญ้าที่อายุ 40-45 วัน

2. หั่นหญ้าแพงโกล่าด้วยเครื่องตัดหญ้าให้เป็นท่อนสั้น ๆ ขนาดความยาว ๒-๓ เซนติเมตร

3. บรรจุลงในกระสอบพลาสติกสถาน (ใช้กระสอบที่ใช้แล้วก็ได้) อัดให้แน่นพร้อมกับพับและเชิบบากถุงให้สนิท

4. หุ้มกระสอบพลาสติกสถานด้านนอกด้วยพลาสติกบางใสให้มิดชิดอีกชั้นหนึ่ง เพื่อป้องกันอากาศจากภายนอกซึมเข้าข้างในกระสอบ

5. นำออกจำหน่ายให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรไม่ควรเก็บไว้นานจนเกินไปเพราะ นอกจากจะสูญเสียคุณค่าทางอาหารแล้ว ยังอาจจะถูกมด แมลง หรือหนู กัดทำลายได้อีกด้วย

การปล่อยสัตว์แทะเล็ม

ควรปล่อยสัตว์แทะเล็มในแปลง ขณะดินแห้ง หลังจากหญ้าตัดตัวดีแล้ว อายุไม่ต่ำกว่า 90 วัน เพื่อให้ระบบรากแข็งแรง โดยหมุนเวียนและปรับจำนวนสัตว์ให้พอดีกับแปลงหญ้า

6. ประชาสัมพันธ์ และ การจำหน่าย

การประชาสัมพันธ์ และการจำหน่ายควรอยู่ในระยะเวลาและสถานที่ที่เหมาะสม มีขั้นตอนดังนี้

1. ประเภท/วิธีการประชาสัมพันธ์

- 1.1 แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์
- 1.2 แผ่นพับ
- 1.3 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
- 1.4 วารสารเทคโนโลยีการเกษตร
- 1.5 สปออดโฆษณา วิทยุชุมชน

2. ช่องทางการจำหน่าย

- 2.1 ฝ่ายการตลาด ภายในและภายนอกจังหวัด
  - 2.2 โกลด์แหล่งจำหน่าย ใกล้กลุ่มเกษตรกรที่มีการเลี้ยงสัตว์ประเภทเคี้ยวเอื้อง
- การประชาสัมพันธ์ และการจำหน่ายต้องปฏิบัติอย่างมีขั้นตอน ได้แก่ ประเภทของ ประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายเพื่อให้การตลาดประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้

7. บันทึก รายรับ-รายจ่าย

การปฏิบัติงานอาชีพใดก็ตาม นอกจากจะมีการวางแผนและกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานอย่างชัดเจนแล้วควรลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้นั้น ผู้ประกอบการต้องมีการจดบันทึกการปฏิบัติงาน ผลที่เกิดขึ้น ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ รวมทั้งวิธีแก้ไข ทั้งนี้ เพื่อนำเอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย

ทำบัญชีรายรับ- รายจ่าย หมายถึง การจดบันทึกรายการเกี่ยวกับการเงินทุกรายการ ทั้งที่ได้รับเข้ามาและที่ต้องจ่ายออกไป เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานว่าได้กำไร - ขาดทุนเพียงไร

ประโยชน์ของการทำบัญชีรับ-จ่าย

1. เพื่อจัดบันทึกรายการการดำเนินงานเชิงลำดับก่อนหลัง ง่ายต่อการตรวจสอบ
2. เป็นการควบคุมรักษาทรัพย์สินของกิจการ
3. ป้องกันความผิดพลาดในการดำเนินงาน สามารถปรับปรุงแก้ไขทัน
4. ทำให้ทราบฐานะของกิจการ
5. เป็นประโยชน์ในการตรวจสอบผลกำไร-ขาดทุนได้ทุกเวลา

หลักการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย

จัดทำแบบฟอร์มบัญชีรายรับ-รายจ่ายอย่างง่าย ให้สะดวกต่อการจัดบันทึกรายการ จัดบันทึกรายการเรียงลำดับตามเหตุการณ์ที่เป็นจริงที่เกิดขึ้น โดยแยกรายการที่เกี่ยวข้องในด้านใช้จ่ายออกไป ในช่องของบัญชีรายจ่าย เช่น รายการค่าวัสดุครุภัณฑ์ ค่าเช่าเพลิง ค่ารถในการเดินทางไปซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ ค่าจ้าง ฯลฯ และรายการที่เกี่ยวข้องในด้านรับเข้ามาในกิจการในช่องบัญชีรับ เช่น สมาชิกร่วมลงทุน ทุนที่กู้เงินกองทุน ฯลฯ

สรุปยอดเงินรายรับ-รายจ่าย ประจำวัน เปรียบเทียบผลการดำเนินงานประจำวันยกยอดเงินในบัญชีรับ-จ่ายไปไว้ในวันถัดไป หากเป็นกิจการที่ไม่มีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน อาจสรุปและประเมินผลรายรับ-รายจ่าย เป็นรายเดือนหรือ ๑ - ๓ เดือนก็ได้

ตัวอย่าง การบันทึก ต้นทุนการผลิตหญ้าแพงโกล่า

รายละเอียด	พื้นที่ลุ่ม		พื้นที่ดอน	
	ปี 1	ปี ๒	ปี 1	ปี ๒
1. ค่าจ้างเหมาเตรียมดิน	420	0	400	0
2. ค่าวัสดุ				
ค่าปุ๋ย	บาท/ไร่ 1,86๒	๒,๒๓4	๒,100	๒,500
ค่าพันธุ์	บาท/ไร่ 150	0	150	0
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	บาท/ไร่ 450	540	150	180
ค่าไฟฟ้า	บาท/ไร่ 0	0	195	๒๓4
๓. ค่าแรงงาน				
ปลูก	บาท/ไร่ ๒40	0	400	0
เก็บเกี่ยว	บาท/ไร่ 590	708	450	650
4. ต้นทุนทั้งหมด	บาท/ไร่ ๓,712	๓,482	๓,845	๓,584
ผลผลิตน้ำหนักแห้งเฉลี่ย	บาท/ไร่ 5,000	6,300	๓,600	5,400
ต้นทุนการผลิต	บาท/ไร่ 0.74	0.55	1.06	0.66

ผลตอบแทนในการผลิตหญ้าแห้งแพงโกล่าเพื่อจำหน่าย
(สถานีพัฒนาอาหารสัตว์สุพรรณบุรี)

ที่	รายการ	ปลูกทั่ว (1ปี)	ปีที่ 1 ปลูกหญ้า (๑ ครั้ง)	ปีที่ ๒ ปลูกหญ้า (๗ ครั้ง)	ปีที่ ๓ ปลูกหญ้า (๗ ครั้ง)	ปีที่ 4 ปลูกหญ้า (๗ ครั้ง)	ปีที่ ๕ ปลูกหญ้า (๗ ครั้ง)
1.	ค่าเตรียมดิน (บาท/ไร่)	500	500	-	-	-	-
2.	ค่าพันธุ์	280	250	-	-	-	-
3.	ค่าปลูก	200	260	-	-	-	-
4.	ค่าปุ๋ย						
	-สูตร 15-15-15 (บาท/ไร่/ปี)	280	166	415	415	415	415
	-สูตร 46-0-0 (บาท/ไร่/ปี)	740	600	960	960	960	960
5.	ค่าน้ำมันสูบน้ำ (บาท/ ไร่/ปี)	538	360	480	480	480	480
6.	ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช	786	-	-	-	-	-
7.	ต้นทุนการผลิต (บาท/ไร่/ปี)	3,324	2,136	1,855	1,855	1,855	1,855
8.	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่/ปี)	2,400	5,839	7,682	8,042	7,862	7,772
9.	รายได้เฉลี่ย (บาท/ไร่/ปี)	10,800	11,678	15,364	16,086	15,724	15,544
10.	กำไรสุทธิ (บาท/ไร่/ปี)	7,476	9,542	13,509	14,231	13,869	13,689

แหล่งข้อมูลอ้างอิง

กรมปศุสัตว์ เอกสารคำแนะนำ ISBN 974-682-053-2 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสามชุก, แพงโกลา หญ้าทำเงิน
http://www.dld.go.th/nutrition/exhibision/FORAGE/Digitaria_eriantha.htm, 2549